

Sygn. akt I ACa 409/20

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Roman Dżiczek (spr.)

Sędziowie: Beata Byszewska

Dorota Markiewicz

Protokolant: Konrad Stanilewicz

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2020 r. w Warszawie

na rozprawie przy drzwiach zamkniętych

sprawy z wniosku G. V.

z udziałem P. K. i prokuratora

o nakazanie powrotu dziecka

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 29 maja 2020 r., sygn. akt XIII Ns 173/20

postanawia

1. sprostować oczywistą omyłkę pisarską w zaskarżonym postanowieniu w ten sposób, że datę „28 maja 2020 r.” zastąpić „datą 29 maja 2020 r.”;

2. uchylić zaskarżone postanowienie, znieść postępowanie co do wszystkich czynności w postępowaniu przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu następujących po wniesieniu przez G. V. wniosku o zarządzenie powrotu do miejsca stałego pobytu w Wielkiej Brytanii małoletniej córki A. V. i przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji apelacyjnej.

Dorota Markiewicz Roman Dżiczek Beata Byszewska

Sygn. akt I ACa 409/20

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 29 maja 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił wniosek G. V. i kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Orzeczenie do zapadło przy następujących ustaleniach faktycznych i prawnych poczynionych przez Sąd Okręgowy.

G. V. złożył wniosek o powrót małoletniej A. V. ur. (...) do miejsca stałego pobytu w Wielkiej Brytanii. W uzasadnieniu wskazał, że nie wyrażał zgody na wyjazd A. do Polski, zaś uczestniczka otwarcie mówiła, że jeżeli wróci do Wielkiej Brytanii to nie będzie mieszkać z wnioskodawcą.

W odpowiedzi na wniosek uczestniczka P. K. wskazała, że nigdy nie zamierzała opuścić Wielkiej Brytanii na stałe i otwarcie mówiła o tym wnioskodawcy. Jej przedłużający się pobyt był związany z obostrzeniami wynikającymi z pandemii. Inną kwestią jest to, że uczestniczka nie chce wrócić do wspólnego miejsca zamieszkania z uwagi na problemy psychiczne z jakimi mierzy się wnioskodawca.

Sąd Okręgowy ustalił, że Małoletnia A. V. urodzona (...) w I. (W.B.) jest córką wnioskodawcy i uczestniczki.

G. V. i P. K. pozostają w związku małżeńskim, który zawarli w dniu 23 sierpnia 2018 r.

W 2019 r. w małżeństwie pojawiły się problemy, wnioskodawca zmagał się z problemami natury psychicznej, usiłował popełnić samobójstwo. W rodzinie interweniowały miejscowe służby socjalne i Policja. Uczestniczka postanowiła na krótko wyjechać do Polski, o czym informowała zarówno wnioskodawcę jak i jego matkę, która przyjechała aby opiekować się synem.

Uczestniczka zamierza wrócić do Wielkiej Brytanii tak szybko jak tylko będzie to możliwe (zdjęcie ograniczeń związanych z pandemią). Jednocześnie P. K., po powrocie, nie zamierza zamieszkać wspólnie z wnioskodawcą o czym został on poinformowany.

P. K. umożliwiła mężowi kontakt z małoletnią córką za pomocą mediów społecznościowych dwa razy w tygodniu.

Sąd Okręgowy uznał wniosek za niezasługujący na uwzględnienie.

Wskazując na relewantne w niniejszej sprawie postanowienia Konwencji z 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (Dz. U. z 25 września 1995 roku), ocenił, że w sposób oczywisty nie doszło do bezprawnego uprowadzenia małoletniej A. V. przez jej matkę P. K.. Podkreślił, że bezprawne uprowadzenie następuje w chwili przekroczenia przez dziecko granicy państwa, w którym ma stały pobyt, bez wymaganej zgody osoby, której przysługuje prawo do opieki nad nim, natomiast w niniejszej sprawie, jak dalej wskazał Sąd Okręgowy, wnioskodawca nie kwestionował okoliczności wyjazdu, o których mówiła uczestniczka. Uczestniczka zamierzała wyjechać na krótko do Polski, jednak z uwagi na niezależne od niej okoliczności (pandemia) jej pobyt przedłużył się. Sąd ten zwrócił uwagę, że z treści zeznań wnioskodawcy wynika wprost, że wie on o tym, iż uczestniczka z małoletnią niedługo wróci do Wielkiej Brytanii, a jego zainteresowanie koncentruje się głównie na tym, żeby małoletnia i uczestniczka zamieszkały z nim wspólnie po powrocie, co, zdaniem Sądu Okręgowego, nie jest przedmiotem niniejszego postępowania.

Ostatecznie Sąd Okręgowy ocenił, że nie zaistniały określone w art. 1 i 3 Konwencji Haskiej przesłanki zastosowania jej postanowień w przypadku bezprawnego zatrzymania dziecka.

Mając na uwadze art. 26 Konwencji Sąd Okręgowy nie obciążył uczestników postępowania wydatkami w sprawie związanymi z przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego przez kuratora.

Apelację od orzeczenia Sądu Okręgowego we Wrocławiu wywiódł wnioskodawca. Zarzucił naruszenie art. 578² § 1 k.p.c. i wniósł o uchylenie zaskarżanego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Ustanowiony dla wnioskodawcy pełnomocnik wniósł ponadto o zasądzenie na jego rzecz nieopłaconej w całości ani w części kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja zawiera usprawiedliwione podstawy.

Zarówno przeprowadzenie postępowania przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu (w części następującej po wniesieniu wniosku, dla skuteczności której to czynności ustawodawca nie przewidział konieczności spełnienia obowiązku, o którym mowa niżej – art. 578² § 2 k.p.c.) jak również wydanie i ogłoszenie przez ten Sąd orzeczenia kończącego sprawę w pierwszej instancji zostało dokonane przy braku obowiązkowego zastępstwa uczestników postępowania przez adwokata lub radcę prawnego, który to wymóg statuuje przepis art. 578² § 1 k.p.c. (nie zaistniały przy tym podmiotowe wyłączenia określone w paragrafie drugim tego przepisu dezaktualizujące rzeczony obowiązek). Pełnomocnicy z urzędu dla uczestników zostali ustanowieni przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu dopiero po wydaniu zaskarżonego orzeczenia.

Rozpoznanie niniejszej sprawy przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu nastąpiło zatem w warunkach pozbawienia uczestników, pożądaną przez ustawodawcę i mającej charakter bezwzględny, ich reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika gwarantującego sprawność i rzetelność obrony ich praw. Co więcej, w tej sytuacji czynności przedsiębrane przed sądem osobiście przez uczestników pozostawały bezskuteczne. Obowiązek zastępstwa przez profesjonalnego pełnomocnika jest w tym przypadku związany z utratą przez samych uczestników zdolności postulacyjnej, a więc możliwości samodzielnego i osobistego działania w postępowaniu (podejmowania czynności procesowych).

Nakreślona wadliwość postępowania związana z naruszeniem przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu art. 578² § 1 k.p.c. skutkująca zasadniczym ograniczeniem skutecznego działania uczestników w postępowaniu w aspektach wskazanych wyżej ma charakter pozbawienia możliwości obrony swoich praw, tj. przesłanki nieważności postępowania określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c., doszło wszak do uniemożliwienia skutecznego podejmowania przez uczestników (za pośrednictwem profesjonalnych pełnomocników) czynności procesowych zmierzających do ochrony ich sfer prawnych.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie drugim na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.

W punkcie pierwszym, na podstawie art. 350 § 1 k.p.c., sprostowano oczywistą omyłkę zawartą w komparycji zaskarżonego orzeczenia w zakresie dat wydania wyroku i rozpoznania sprawy, w sposób odpowiadający rzeczywistości przebiegowi postępowania wynikającemu z akt sprawy.

Beata Byszewska Roman Dziczek Dorota Markiewicz